

RESSENYES BIBLIOGRÀFIQUES

Aquesta secció bibliogràfica té l'objectiu de reunir tota la informació dispersa sobre ornitologia balear que apareix publicada en altres revistes i llibres, tant de la nostra comunitat com nacionals o estrangers, i, d'aquesta manera, fer-la més accessible a qualsevol persona interessada en l'ornitologia balear. Aquest apartat recull ressenyes breus en què es ressalten els principals resultats i s'hi aporten teories sobre el contingut de les publicacions rebudes a la biblioteca del GOB.

Un conjunt de col·laboradors realitzen desinteressadament aquestes notes i contribueixen amb el seu esforç a la transmissió d'informació, que podrà tenir una funció en la formació i l'actualització dels coneixements ornitològics dels membres de la nostra associació. Les ressenyes expressen les opinions dels revisors, això vol dir que no reflecteixen necessàriament el parer del GOB. Llista de col·laboradors: Félix de Pablo, Gemma Carrasco i Guillem X. Pons.

ARTICLES

AL-ISMAIL, S., McMINN, M., TUSET, V. M., LOMBARTE, A., AND ALCOVER, J. A. 2013. Summer diet of European Shags *Phalacrocorax aristotelis desmarestii* in southern Mallorca. *Seabird* 26, 8-23.

En aquest article, els autors realitzen un estudi sobre l'alimentació del corb marí mediterrani, *Phalacrocorax aristotelis desmarestii*, durant l'època estival, mitjançant l'anàlisi d'egagròpiles recol·lectades a un dormidor de l'illa de Na Moltona, al sud de Mallorca.

El corb marí, *Phalacrocorax aristotelis*, es distribueix a les costes del Paleàrtic Occidental, amb tres subespècies reconegudes: *Ph. a. aristotelis*, *Ph. a. riggenbachi*, i *Ph. a. desmarestii*. La subespècie *desmarestii* és endèmica del Mediterrani, des de la Península Ibèrica fins al Mar Negre. L'espècie s'alimenta majoritàriament de peix, i pot utilitzar un àrea d'alimentació de fins a 20 km al voltant de les zones de cria o de descans. Les preses del corb marí varien espacial i temporalment, fins i tot entre colònies veïnes, la qual cosa suggereix un comportament d'alimentació oportunista.

Hi ha literatura abundant sobre la dieta dels corbs marins a l'Atlàntic i al Nord d'Europa, que mostra que de forma freqüent, la seva principal font d'aliment són peixos de diferents espècies de la família *Ammodytidae*. Hi ha menys estudis pel que fa referència a la dieta del corb marí al Mediterrani, on sembla ser que la dieta és molt més variada, sobretot durant l'època de cria.

Per a la realització del present estudi s'han analitzat egagròpiles, que contenen restes regurgitades, que permeten la identificació de les espècies que conformen la dieta dels corb marins. Les mostres es varen recollir en una sola sessió, durant el període no reproductor, a una petita illa que els corb marins utilitzen com a zona de descans, l'illa de Na Moltona, al sud de Mallorca.

Després de desfer les egagròpiles en una solució aquosa, i utilitzant processos de sedimentació i filtrat, es varen separar ossos i otòlits. El contingut de cada egagròpila es va etiquetar, per procedir posteriorment a la identificació de les espècies.

Inicialment es va abordar l'estudi amb dos enfocaments diferent, d'una banda amb la identificació d'ossos i dents, i d'altra amb la identificació d'otòlits. Encara que ambdós mètodes coincideixen en la identificació de la presa, s'observa que l'anàlisi dels otòlits permet la identificació d'un major nombre d'espècies, ja que aquestes estructures presenten caràcters altament diagnòstics i a més la seva digestibilitat és menor. Per aquesta raó, els resultats que es presenten a l'estudi es deriven exclusivament de l'anàlisi dels otòlits.

La identificació, fins a gènere o espècie, es va dur a terme a l'Institut de Ciències Marines de Barcelona. Els otòlits es varen mesurar, i es va quantificar el nombre mínim d'individus de cada espècie dins cada egagròpila. A partir de la mida dels otòlits, i utilitzant bases de dades i literatura disponibles, es va estimar la mida dels peixos i el seu pes.

Per avaluar la importància ecològica del comportament de predació dels corbs marins, es classificaren les preses segons les preferències d'hàbitat (bentònic, demersal i pelàgic), i en 7 categories arbitràries de mida.

Del resultat de l'anàlisi dels otòlits s'identificaren 36 espècies de peixos, de 27 gèneres i 16 famílies. El gènere més comú va ser *Boops*, seguit per aquest ordre per *Atherina*, *Scorpaena*, *Diplodus*, *Serranus*, *Lithognathus*, *Coris*, *Spicara*, *Trachinus* i *Gobius*. Es descriuen també les espècies més freqüents, per nombre i per biomassa estimada, i es mostra una figura amb els percentatges presents de cada un dels 3 grups ecològics per cada una de les 7 categories de mida.

Els resultats obtinguts posen de manifest la gran varietat de peixos present en la dieta del corb marí mediterrani a Mallorca, durant l'època estival.

Això reflecteix la diversitat de peixos presents a les costes balears, i confirma la dieta generalista en aquestes aus.

Els resultats concorden amb altres estudis recents, que mostren una alta diversitat de preses capturades pel corb marí mediterrani, en comparació amb les captures realitzades per la subespècie nominal a les costes atlàntiques. La diversitat que s'ha trobat en aquest estudi també és major que la descrita en altres estudis realitzats a d'altres zones del Mediterrani.

Mentre que les aigües mediterrànies es caracteritzen per una baixa productivitat i perquè no hi ha una clara dominància de cap espècie en concret, a les aigües atlàntiques es poden trobar altes densitats d'una sola espècie.

A la majoria de localitats de la costa atlàntica les preses dominants per als corbs marins són peixos del gènere *Hyperoplus*, els sonsos, sobretot quan s'estan surant les cries, període en el qual aquestes preses poden suposar el 100 % de la dieta. Al present estudi només un 0.3 % de les preses identificades corresponen a aquesta espècie.

Les famílies de peixos depredades pels corbs marins que descansen a l'illa de Na Moltona inclouen espècies amb requeriments ecològics molt diferents, la qual cosa reflecteix l'aspecte oportunista en el comportament d'alimentació. D'altra banda, s'ha observat una abundància relativa d'espècies amb escates o espines verinoses, que a més tenen capacitat de camuflar-se en els fons marins. Aquestes qüestions suggereixen una escassa presència d'espècies més palatables. Aquesta hipòtesi es veu reforçada per la gran diversitat de preses identificades.

S'estima que a les illes Balears es troba un 95 % de la població espanyola i un 18 % de la població mundial de la

subespècie. Malgrat la importància de la zona, els estudis sobre alimentació del corb marí mediterrani són limitats. Aquest article millora l'escàs coneixement de què es disposava fins ara sobre la dieta d'aquestes aus. Encara que l'abast de l'estudi es limita a mostres recollides a una petita zona, i en una sola jornada, aporta una informació interessant, que deixa entreveure unes diferències significants entre la dieta del corb marí mediterrani i la dieta de les poblacions atlàntiques.- Gemma CARRASCO.

MARTÍNEZ, C., FERRER, X., BORRÀS, R., CHRISTEL, I., & CAMA, A. 2013. Records of Great Bustards *Otis tarda* in the Balearic Islands during the 19th century. *Revista Catalana d'Ornitologia*, 29, 70-74.

El pioc salvatge *Otis tarda* és un auell Paleàrtic que es distribueix actualment des del nord del Marroc fins al nord-est d'Àsia. A Europa es troba majoritàriament a la península Ibèrica, Rússia i Turquia. Es tracta d'una espècie tradicionalment sedentària al nostre país, encara que estudis recents han revelat que és parcialment migrant a la península Ibèrica, on conviuen individus sedentaris i migrants. En canvi les poblacions del nord d'Europa realitzen moviments o dispersions normalment associades amb hiverns extremadament freds.

L'article presenta dades inèdites del pioc salvatge en el segle XIX a les Illes Balears, alhora que analitza observacions hivernals de l'espècie provinents del centre d'Europa. Les dades disponibles provenen de catàlegs, inventaris i publicacions locals, destacant les dades inèdites del llegendat de Josep Sancho Sancho (1776-1847) que es troben al seu llibre "Memorias para la Historia Natural de la isla de Menor-

ca (1822-1827)" on hi apareixen dades des de 1780 fins a 1845.

L'espècie no ha estat citada a les illes Balears des d'almenys el 1801, disposant únicament d'un exemplar fòssil trobat a Es Pouàs, a Eivissa, del Plistocè superior. L'obra de Sancho esmenta la presència d'un exemplar a Menorca el desembre de 1806 o 1807, el qual per la seva grandària es tractaria d'una femella o d'un mascle immadur. També indica la presència d'un altre exemplar a la mateixa illa el gener de 1830. S'indiquen també altres dades de piocs salvatges a l'hivern de la mateixa època a Itàlia, on estava extingida, així com un increment de moviments dispersius de les poblacions centreeuropees.

Les dades climatològiques disponibles del segle XIX indiquen que el clima a Europa va ser molt fred en aquesta època, que coincidia amb el final del període anomenat Petita Edat de Gel. L'estudi indica que els auells observats durant l'hivern segurament provindrien de les poblacions centrals europees, les quals durant hiverns extremadament freds es van desplaçar cap al sud, arribant de forma accidental fins a l'illa de Menorca. Els autors descarten que la procedència d'aquests auells sigui peninsular.

L'article, entre altres dades, posa de manifest la importància del llegendat de Josep Sancho i Sancho (1777-1847), que fou un teòleg, historiador i escriptor nascut a Maó, que va ser prevere beneficiat de la parròquia de Santa Maria de Maó. Escrigué en castellà, català i llatí obres de caràcter teològic, històric i relacionades amb les ciències naturals. Dins aquesta darrera branca destaca "Memorias para la Historia Natural de la isla de Menorca (1822-1827)", obra escrita en quatre toms. El primer tracta dels quadrúpedes i dels peixos; el segon dels

aucells; el tercer sobre els crustacis, el regne mineral, els amfibis i els insectes, i el quart i últim sobre els mol·luscs, els zoòfits, els corals, coral·lines i els bivalves. El tom segon, que tracta sobre els aucells és un dels més interessants de tots. Escrit en part en català, és una de les poques obres escrites en aquest idioma a la primera meitat del segle XIX que tracta sobre ciències naturals. També destaca per les cites concretes d'aucells a l'illa, aportant dades originals relatives a noms vulgars d'aucells menorquins, cosa que podria considerar-se un dels valors més importants d'aquest volum d'aucells. Encara que Sancho no tenia formació ni com a naturalista de camp ni com a ornitòleg, els seus escrits mantenen el rigor descriptiu, i no se limiten a una senzilla llista d'espècies, ja que tots els aucells inclouen descripcions dels exemplars, comentaris i dades pròpies sobre l'estatus i la fenologia i la raresa o abundància dels aucells. Les seves fonts varen ser principalment la gent del camp, caçadors i altres informadors rurals. – Félix DE PABLO PONS.

Morgan, G., McMinn, M., Wynn, R., Meier, R., Maurice, L., Sevilla, G., Rodríguez, A. i Guilford, T. 2013. “Establishing repeatable study plots on Sa Dragonera, Mallorca to assess population trends of the local breeding Balearic Shearwaters *Puffinus mauretanicus*”. *Seabird*, 26: 32-41.

El Virot Petit *Puffinus mauretanicus* és una espècie en perill crític, endèmica de les Illes Balears, sotmesa a un declivi poblacional que podria dur a l'extinció de l'espècie d'aquí a tres generacions (ORO *et al.*, 2004). Les dades més recents sobre la població d'aquesta espècie s'estimen en 3.193 pare-

lles, totes nidificant a les Illes Balears en una àrea inferior als 100 km² (Arcos 2011). L'única estima realitzada a sa Dragonera fou de 400 parelles, el 2009, amb recomptes a la baixa fets sobre animals que descansaven a la mar. Establir sistemes de seguiment adequats per avaluar la mida de la població i les seves tendències són la clau per a la comprensió de la dinàmica de la població de l'espècie. La depredació per mamífers introduïts és considerada la principal amenaça a què s'enfronta l'espècie a les seves zones de cria, i per tant es requereixen accions de conservació, juntament amb un posterior seguiment. Per avaluar l'impacte a llarg termini de l'èxit reproductor, després d'un projecte d'eradicació de rosegadors (*Rattus rattus*) a l'illa de sa Dragonera, es varen establir tota una sèrie de parcel·les de control, amb visites diürnes entre el 5 i 14 d'abril de 2013. L'únic mamífer terrestre present a l'actualitat és el conill *Oryctolagus cuniculus*. Es va dur un mostreig previ per a establir el mínim nombre de Llocs Aparentment Ocupats Coneguts (Apparently Occupied Sites, AOS) dins de cada parcel·la. De tots els potencials llocs d'implantació dins de cada parcel·la es van prendre mostres per detectar la presència d'aucells amb una combinació de mètodes: (i) la reproducció de sons de Baldríja, esperant la resposta del possible aucell nidificant, (ii) observació física d'individus nidificant o observació d'ous (bé directament o amb un endoscopi) i (iii) els signes evidents de l'ocupació. Es van identificar 33 AOS en 12 parcel·les d'estudi (Cala Lledó, far Vell, la Miranda, cala en Bubú, cova de cala en Bubú, Forn de calç, Castellassets, Llebeig, es Guió, Tramuntana, na Pòpia i cas Garriguer). Només en les tres darreres localitats no es va detectar la presència de Virot Petit.

Aquest projecte no era una estimació de tota l'illa, sinó que va portar a l'establiment d'una sèrie de parcel·les d'estudi repetibles, proporcionant estimacions de referència de cria de parells en les zones

definides a l'illa per permetre, en un futur, realitzar un seguiment i avaluació dels canvis en la mida de la població després de la retirada de depredadors.-
Guillem X. PONS.

Ull de bou de hume

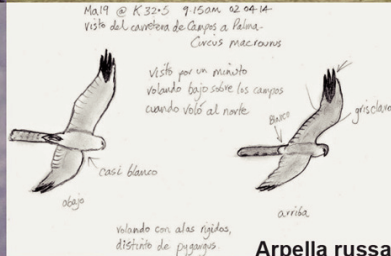

Gavina Atlàntica

Ma19 @ K 32°S 7 150m 02 04 14
visto del cavetona de Capos a Palma-
Circus macrourus

Arpella russa

Arpella russa

Gavina cendrosa

Corredor saharià

Totes les rareses de les Illes a:
<http://raresesornibalears.blogspot.com.es/>